

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Ministerstwo Sprawiedliwości, www.gov.pl/web/sprawiedliwosc [Translation already published on the official website of the Polish Ministry of Justice] Permission to re-publish this translation has been granted by the Polish Ministry of Justice for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC

© Ministerstwo Sprawiedliwości, www.gov.pl/web/sprawiedliwosc [Tłumaczenie zostało już opublikowane na oficjalnej stronie Ministerstwa Sprawiedliwości] Zezwolenie na publikację tego tłumaczenia zostało udzielone przez Ministerstwo Sprawiedliwości wyłącznie w celu zamieszczenia w bazie Trybunału HUDOC

SEKCJA TRZECIA

SPRAWA SERRANO CONTRERAS przeciwko HISZPANII (nr 2)

(Skarga nr 2236/19)

WYROK

Art. 6 ust. 1 (aspekt karny) – Nierzetelność postępowania rewizyjnego przed Sądem Najwyższym z powodu zniekształcenia wyroku Trybunału Europejskiego, który stwierdził naruszenie prawa skarżącego do rzetelnego procesu sądowego – Skarga związana z wykonaniem wcześniejszego wyroku Trybunału o charakterze wystarczająco odrębnym, aby umożliwić jej zbadanie – Gwarancje z art. 6 ust. 1 mające zastosowanie do postępowania rewizyjnego w niniejszej sprawie, w świetle zakresu kontroli Sądu Najwyższego

STRASBURG

26 października 2021 r.

OSTATECZNY

26/01/2022

Wyrok ten stał się ostateczny zgodnie z warunkami określonymi w art. 44 ust. 2 Konwencji. Wyrok może podlegać korekcie wydawniczej.

W sprawie Serrano Contreras przeciwko Hiszpanii (nr 2)

Europejski Trybunał Praw Człowieka (Seksja Trzecia), zasiadając jako Izba w składzie:

Georges Ravarani, *przewodniczący*,
Georgios A. Serghides,
María Elósegui,
Darian Pavli,
Anja Seibert-Fohr,
Peeter Roosma,
Andreas Zünd, *sędziowie*,

oraz Milan Blaško, *kanclerz sekcji*,

Mając na uwadze:

skargę (nr 2236/19) przeciwko Królestwu Hiszpanii wniesioną do Trybunału w dniu 17 grudnia 2018 r. na podstawie art. 34 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności („Konwencji”) przez obywatela hiszpańskiego Bernarda Serrano Contrerasa („skarżącego”);
decyzję o zawiadomieniu rządu hiszpańskiego („Rządu”) o skardze;
uwagi stron;
obradując na posiedzeniu niejawnym w dniu 21 września 2021 r.,
wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu:

WPROWADZENIE

1. Niniejsza sprawa dotyczy rewizji wyroku skazującego skarżącego po stwierdzeniu przez Trybunał naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji w wyroku z dnia 20 marca 2012 r.

FAKTY

2. Skarżący urodził się w 1953 r. i mieszka w miejscowości Fernán Núñez (Kordoba). Skarżącego reprezentował J.D. Pérez Aroca, adwokat praktykujący w Kordobie.

3. Rząd był reprezentowany przez swojego pełnomocnika, prokuratora A. Brezmesa Martíneza de Villarreala.

4. Przedstawione przez strony okoliczności faktyczne sprawy można streścić w następujący sposób.

I. KONTEKST SPRAWY I PIERWSZY WYROK W SPRAWIE SERRANO CONTRERAS

5. Wyrokiem z dnia 11 listopada 2003 r. sąd *Audiencia Provincial* w Kordobie uniewinnił skarżącego i innych oskarżonych od stawianych im zarzutów oszustwa, fałszowania dokumentów urzędowych i fałszowania dokumentów handlowych.

6. W następstwie kasacji wniesionej przez oskarżyciela, wyrokiem z dnia 14 października 2005 r. Sąd Najwyższy – bez uprzedniego przeprowadzenia rozprawy – uznał skarżącego i pozostałych oskarżonych za winnych oszustwa, fałszowania dokumentów urzędowych i fałszowania dokumentów handlowych. Skarżący został skazany na cztery lata pozbawienia wolności i obciążony obowiązkiem zapłaty odszkodowania zasądzonego w późniejszym terminie.

7. W dniu 29 września 2008 r. skarżący złożył skargę nr 49183/08 do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka; skarżył się m.in. na podstawie art. 6 ust. 1 Konwencji na nierzetelność i przewlekłość postępowania.

8. Wyrokiem z dnia 20 marca 2012 r. Trybunał stwierdził naruszenie art. 6 ust. 1 w zakresie rzetelności i długości postępowania.

9. Szczegóły postępowania przed sądami krajowymi przed wydaniem przez Trybunał wyroku z dnia 20 marca 2012 r. zostały przedstawione w sprawie *Serrano Contreras przeciwko Hiszpanii*, nr 49183/08, §§ 6-20, 20 marca 2012 r.

II. KASACJA I PÓŹNIEJSZE ŚRODKI ZASKARŻENIA

10. Na podstawie wyroku Trybunału z dnia 20 marca 2012 r. skarżący złożył w Sądzie Najwyższym skargę rewizyjną („skarga rewizyjna” – *recurso de revisión*). W skardze skarżący wniósł o uchylenie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 14 października 2005 r., na mocy którego został skazany za oszustwo, fałszowanie dokumentów urzędowych i fałszowanie dokumentów handlowych.

11. Wyrokiem z dnia 19 maja 2015 r. Sąd Najwyższy uwzględnił w części skargę rewizyjną i uchylił wyrok skazujący skarżącego w zakresie przestępstwa fałszowania dokumentów urzędowych. W zakresie skazania za oszustwo i fałszowanie dokumentów handlowych oddalił skargę rewizyjną złożoną przez skarżącego. W toku postępowania rewizyjnego skarżący nie został osobiście przesłuchany, gdyż postępowanie to prowadzono w całości w formie pisemnej. Sąd Najwyższy nie zmienił wcześniej orzeczonej kary czterech lat pozbawienia wolności. W odniesieniu do skazania skarżącego za fałszowanie dokumentów urzędowych, Sąd Najwyższy zauważył, że w wyroku z dnia 14 października 2005 r. sąd zmienił ustalenia faktyczne, dokonane przez sąd *Audiencia Provincial* w Kordobie, na podstawie materiału dowodowego, który nie zostały przedstawiony na rozprawie. W odniesieniu do skazania skarżącego za oszustwo i fałszowanie dokumentów handlowych Sąd Najwyższy zauważył, co następuje:

„[...] nie byłoby rozsądne przyjmować [*entendera*], że ETPC pominął wszystkie te stwierdzenia oraz rozważania faktyczne i prawne zawarte w wyrokach sądu *Audiencia Provincial* i Sądu Najwyższego oraz stwierdził naruszenie prawa do rzetelnego procesu sądowego w odniesieniu do wszystkich wyroków skazujących zawartych w wyroku tej Izby, skoro od początku jest jasne, że modyfikacja ustaleń faktycznych dająca podstawę do tego naruszenia nastąpiła tylko w odniesieniu do jednej części tych ustaleń. W

WYROK W SPRAWIE SERRANO CONTRERAS przeciwko HISZPANII (nr 2)

związku z tym, aby uniknąć irracjonalnej interpretacji wypowiedzi ETPC, należy przyjąć, że wszystkie te wypowiedzi ograniczają się do faktów związanych z fałszowaniem etykiet [...]. Są to jedyne obiektywne i subiektywne okoliczności faktyczne, których ustalenie zostało zmodyfikowane w wyroku wskutek kasacji [...].

W zakresie przestępstwa fałszowania dokumentów handlowych Izba ta nie zmieniła ustaleń faktycznych [...].

W odniesieniu do przestępstwa oszustwa, jedynie odniesienie [przez Sąd Najwyższy] do istnienia roszczenia odszkodowawczego skierowanego przez władze publiczne [...] i oddalonego w pierwszej instancji [...] zostało zmienione [w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 14 października 2005 r.]. Nie jest to element ustaleń faktycznych, który został zmieniony przy rozpoznawaniu kasacji, lecz wyjaśnienie w zakresie czynności procesowej [...]”.

12. W dniu 21 lipca 2015 r. skarżący wniósł skargę o stwierdzenie nieważności postępowania.

13. W dniu 18 listopada 2015 r. Sąd Najwyższy oddalił skargę skarżącego, utrzymując w mocy swój wyrok z dnia 19 maja 2015 r.

14. W dniu 19 stycznia 2016 r. skarżący wniósł skargę konstytucyjną (*amparo*) do Trybunału Konstytucyjnego. Powołał się w niej na art. 14 (zakaz dyskryminacji) i art. 24 (prawo do rzetelnego procesu) konstytucji hiszpańskiej.

15. Orzeczeniem z dnia 20 lutego 2017 r., Trybunał Konstytucyjny uznał, że argumentacja i wnioski Sądu Najwyższego w postępowaniu rewizyjnym były racjonalne i zgodne z właściwymi przepisami prawa i orzecznictwem oraz orzekł o niedopuszczalności skargi *amparo* skarżącego z uwagi na oczywisty brak naruszenia prawa podstawowego.

III. NADZÓR NAD WYKONANIEM PIERWSZEGO WYROKU W SPRAWIE SERRANO CONTRERAS

16. W ramach swojej roli wynikającej z art. 46 ust. 2 Konwencji, polegającej na nadzorowaniu wykonywania wyroków Trybunału, Komitet Ministrów Rady Europy („Komitet Ministrów”) przeanalizował środki zaproponowane i podjęte przez Hiszpanię w celu wykonania cytowanego wyżej wyroku w sprawie *Serrano Contreras*. Te indywidualne i zbiorowe środki, wyjaśnione w sprawozdaniach dotyczących skargi przedstawionych przez rząd hiszpański odpowiednio w dniach 15 stycznia 2013 r. i 13 grudnia 2016 r. (odpowiednio dokumenty DH-DD(2013)36 i DH-DD(2016)1215-rev), obejmowały w odniesieniu do konkretnej sprawy skarżącego wypłatę słusznego zadośćuczynienia zasądanego przez Trybunał, możliwość złożenia przez skarżącego skargi rewizyjnej na podstawie stwierdzenia przez Trybunał naruszenia oraz publikację i rozpowszechnienie wyroku Trybunału, a także inne ogólne środki na poziomie ustawodawczym.

17. Komitet Ministrów, w drodze uchwały CM/ResDH(2017)69 przyjętej w dniu 22 lutego 2017 r. oraz mając na uwadze indywidualne i ogólne środki

przyjęte przez pozwane Państwo, oświadczył, że wykonał swoje funkcje wynikające z art. 46 ust. 2 i postanowił zamknąć analizę sprawy.

WŁAŚCIWE RAMY PRAWNE I PRAKTYKA

18. W ustawodawstwie hiszpańskim skargę rewizyjną reguluje art. 954 hiszpańskiej ustawy o postępowaniu karnym. Odpowiednie fragmenty tego artykułu, w brzmieniu obowiązującym w danym czasie, stanowią:

Artykuł 954

„Skarga rewizyjna może być wniesiona od prawomocnych wyroków w następujących sprawach:

[...]

4. Gdy po wydaniu wyroku wyjdą na jaw nowe fakty lub nowe elementy materiału dowodowego o takim charakterze, który pozwoli wykazać niewinność skazanego.”

19. Wkrótce po wydaniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2015 r. władze hiszpańskie ustawą 41/2015 z dnia 5 października 2015 r. zmieniły art. 954 hiszpańskiej ustawy o postępowaniu karnym, aby wprost uwzględnić prawo do zaskarżania wyroku skargą rewizyjną po stwierdzeniu naruszenia przez Europejski Trybunał Praw Człowieka, o ile skutki tego naruszenia nie mogły zostać naprawione w sposób inny niż w drodze kontroli sądowej.

20. W odniesieniu do skargi rewizyjnej w hiszpańskim systemie prawnym istnieje kilka przykładów, w których Sąd Najwyższy po wydaniu wyroku Trybunału stwierdzającego naruszenie art. 6 zdecydował się na wznowienie postępowania. Do takich przykładów należą sprawy *Almenara Alvarez przeciwko Hiszpanii*, nr 16096/08, 25 października 2011 r.; *Lacadena Calero przeciwko Hiszpanii*, nr 23002/07, 22 listopada 2011 r.; *Valbuena Redondo przeciwko Hiszpanii*, nr 21460/08, 13 grudnia 2011 r.; *Vilanova Goterris i Llop Garcia przeciwko Hiszpanii*, nr 5606/09 i 17516/09, 27 listopada 2012 r.; *Porcel Terribas i Inni przeciwko Hiszpanii*, nr 47530/13, 8 marca 2016 r.; oraz *Gómez Olmeda przeciwko Hiszpanii*, nr 61112/12, 29 marca 2016 r.

21. Odpowiednie przepisy kodeksu karnego, które obowiązywały w istotnym czasie, brzmiały następująco:

Artykuł 302

„[...] Urzędnik państwowy, który nadużywając [swojego] stanowiska, dopuszcza się fałszerstwa, podlega karze [...]”

Artykuł 303

„Osoba fizyczna, która, posługując się dokumentem publicznym lub urzędowym, [...] lub dokumentem handlowym, dopuszcza się fałszerstwa opisanego w poprzednim artykule, zostaje skazana na „karę pozbawienia wolności w mniejszym wymiarze” [*pena de presidio menor*] i grzywnę [...]”.

Artykuł 528

„Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, doprowadza inną osobę do niekorzystnego rozporządzenia własnym lub cudzym mieniem za pomocą nieuczciwych praktyk, popełnia przestępstwo oszustwa.

[...]”

PRAWO

I. ZARZUCANE NARUSZENIE ART. 6 UST. 1 KONWENCJI

22. Skarżący zarzucił, że jego prawo do rzetelnego procesu sądowego, przewidziane w art. 6 ust. 1 Konwencji, zostało naruszone z powodu błędnej wykładni przez Sąd Najwyższy wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, który – bez przeprowadzenia ponownej rozprawy – utrzymał w mocy wydane wobec niego wyroki skazujące za oszustwo i fałszowanie dokumentów handlowych. Istotna część art. 6 ust. 1 Konwencji stanowi:

„Każdy ma prawo do sprawiedliwego [...] rozpatrzenia jego sprawy [...] przez [...] sąd [...] przy rozstrzygnięciu [...] w wytoczonej przeciwko niemu sprawie karnej [...]”

A. Dopuszczalność

23. Rząd przyznał, w świetle wyroku w sprawie *Moreira Ferreira przeciwko Portugalii (nr 2)* ([WI], nr 19867/12, 11 lipca 2017 r.), że Trybunał jest właściwy do rozpatrzenia skargi. Twierdził jednak, że w skardze wniesionej przez skarżącego nie podniesiono żadnej nowej kwestii odrębnej od tych, które Trybunał badał w wyroku z dnia 20 marca 2012 r. Skarga skarżącego dotyczyła nadzoru nad wykonaniem poprzedniego wyroku Trybunału, co należało do kompetencji Komitetu Ministrów Rady Europy. Rząd twierdził, że nowy wyrok, w którym uznano, że Hiszpania dopuściła się naruszenia Konwencji z tych samych powodów, co w wyroku z dnia 20 marca 2012 r., byłby sprzeczny z zasadą *non bis in idem*.

24. Trybunał przypomina, że rola Komitetu Ministrów w sferze wykonywania jego wyroków nie uniemożliwia mu rozpatrywania nowego wniosku dotyczącego środków podjętych przez pozwane państwo w wykonywaniu wyroku, jeśli wniosek ten zawiera istotne nowe informacje dotyczące kwestii nierozstrzygniętych w pierwotnym wyroku (zob. *Bochan przeciwko Ukrainie (nr 2)* [WI], nr 22251/08, § 33, ETPCz 2015). Ustalenie istnienia „nowej kwestii” w bardzo dużym stopniu zależy od konkretnych okoliczności danej sprawy, a rozróżnienia między sprawami nie zawsze są jednoznaczne (zob. *Moreira Ferreira (nr 2)*, cyt. powyżej, § 47).

25. W niniejszej sprawie Trybunał zauważa, że chociaż skarga jest niewątpliwie związana z wykonywaniem wyroku Trybunału z dnia 20 marca 2012 r., to skarga dotycząca nierzetelności późniejszego postępowania sądowego przed Sądem Najwyższym zarówno dotyczy sytuacji odrębnej od

tej, która została zbadana w tym wyroku, jak i zawiera istotne nowe informacje dotyczące kwestii, które nie zostały w tym wyroku rozstrzygnięte. W niniejszej sprawie „nowa kwestia”, do której zbadania Trybunał jest uprawniony, dotyczy zarzucanej nierzetelności postępowania rewizyjnego przed Sądem Najwyższym, polegającej na tym, że w świetle wyroku Trybunału z dnia 20 marca 2012 r. uchylił on wydany wobec skarżącego wyrok skazujący za przestępstwo fałszowania dokumentów urzędowych, jednocześnie utrzymując w mocy jego wyroki skazujące za oszustwo i fałszowanie dokumentów handlowych (zob. *mutatis mutandis*, *Bochan* (nr 2), cyt. powyżej, §§ 37-38).

26. W związku z tym art. 46 Konwencji nie pozbawia Trybunału możliwości rozpatrzenia nowej skargi skarżącego dotyczącej nierzetelności postępowania prowadzącego do wydania wyroku Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2015 r.

27. W odniesieniu do możliwości zastosowania *ratione materiae* art. 6 ust. 1 do skargi skarżącego w ramach postępowania rewizyjnego, Trybunał przypomina o zasadach określonych w cytowanej powyżej sprawie *Moreira Ferreira* (nr 2). W hiszpańskim systemie prawnym art. 954 ustawy o postępowaniu karnym (wprost po nowelizacji ustawą 41/2015, z dnia 5 października 2015 r.) zapewnia skarżącym środek odwoławczy wiążący się z możliwością rewizji prawomocnego wyroku po stwierdzeniu naruszenia przez Trybunał, o ile skutki tego naruszenia nie mogły zostać naprawione w sposób inny niż w drodze takiej kontroli sądowej. W ramach tego badania na podstawie art. 954 zadaniem Sądu Najwyższego jest rozważenie wyników zakończonego postępowania krajowego w odniesieniu do ustaleń Trybunału i w razie potrzeby zarządzenie ponownego rozpoznania sprawy w celu zabezpieczenia na rzecz pokrzywdzonego ponownego rozstrzygnięcia w postępowaniu karnym. Tym samym badanie na podstawie art. 954 ustawy o postępowaniu karnym może mieć decydujące znaczenie dla rozstrzygnięcia w postępowaniu karnym (zob. *mutatis mutandis*, tamże, § 69).

28. Biorąc pod uwagę zakres kontroli Sądu Najwyższego w niniejszej sprawie, wskazany w paragrafie 11 powyżej, Trybunał uważa, że kontrolę tą należy uznać za rozszerzenie postępowania karnego przeciwko skarżącemu. Sąd Najwyższy ponownie skupił się na rozstrzyganiu, w rozumieniu art. 6 ust. 1 Konwencji, zarzutu karnego wobec skarżącego. W konsekwencji, gwarancje wynikające z art. 6 ust. 1 Konwencji miały zastosowanie do postępowania przed Sądem Najwyższym (zob. *mutatis mutandis*, tamże, § 72).

29. Trybunał zauważa, że niniejsza skarga nie jest w sposób oczywisty nieuzasadniona ani niedopuszczalna z jakichkolwiek innych powodów wymienionych w art. 35 Konwencji. Tym samym należy uznać ją za dopuszczalną.

B. Przedmiot skargi

1. Argumenty stron

30. Skarżący podniósł, że Sąd Najwyższy nie dokonał racjonalnej wykładni wyroku Trybunału z dnia 20 marca 2012 r., a w konsekwencji wnioszek zawarty w wyroku z dnia 19 maja 2015 r. nie był zgodny z wnioskami Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Europejski Trybunał Praw Człowieka nie dokonał rozróżnienia, czy naruszenie stwierdzone w wyroku z dnia 20 marca 2012 r. dotyczyło tylko niektórych wyroków skazujących, a innych nie; wykładnia Sądu Najwyższego była zatem niezgodna z treścią wyroku Trybunału. Uchybienia proceduralne uznane przez Trybunał w wyroku z dnia 20 marca 2012 r., tj. ocena, że istniał zamiar przestępczy po stronie skarżącego na podstawie dowodów, które nie zostały bezpośrednio zbadane przez sąd drugiej instancji, miały zastosowanie w równym stopniu do wszystkich trzech przestępstw, za które został skazany. Skarżący potwierdził, że na podstawie stanu faktycznego ustalonego przez sąd *Audiencia Provincial* w Kordobie, Sąd Najwyższy nie może wyciągnąć innego wniosku co do istnienia zamiaru przestępczego bez ponownego i bezpośredniego przeprowadzenia dowodów. Z tego powodu uznał, że nowe postępowanie przed Sądem Najwyższym było nierzetelne, a utrzymanie przez niego w mocy wydanych wobec skarżącego wyroków skazujących za oszustwo i fałszowanie dokumentów handlowych bez przeprowadzania nowej rozprawy stanowiło ponowne naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji.

31. Rząd podniósł, że wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2015 r. w pełni realizował ustalenia zawarte w wyroku Trybunału z dnia 20 marca 2012 r. Wyrok Trybunału nie pociągał za sobą automatycznego unieważnienia wyroku skazującego z dnia 14 października 2005 r., a do władz krajowych należało, w ramach przysługującego im marginesu oceny, przyjęcie najbardziej odpowiednich środków w celu zaradzenia naruszeniom stwierdzonym przez Trybunał. Stwierdził, że w celu wykonania wyroku Trybunału, Sąd Najwyższy dokonał analizy, które z wyroków skarżącego były dotknięte stwierdzonym przez Trybunał naruszeniem. W swojej wykładni Sąd Najwyższy wziął pod uwagę fakt, że w odniesieniu do wyroku skazującego skarżącego za fałszowanie dokumentów urzędowych dokonał ponownej oceny stanu faktycznego, który został ustalony przez sąd *Audiencia Provincial* w Kordobie; wymagało to bezpośredniego zbadania sprawy przez Sąd Najwyższy. Jednakże, jeżeli chodzi o jego wyrok skazujący za oszustwo i fałszowanie dokumentów handlowych, Sąd Najwyższy uznał, że dokonał jedynie korekty wykładni prawnej przyjętej przez sąd *Audiencia Provincial* w Kordobie, nie zmieniając ustaleń faktycznych; nie było zatem konieczności przeprowadzenia bezpośredniego badania. Na podstawie tego rozumowania Sąd Najwyższy ustalił, że powinien uchylić jedynie wyrok skazujący skarżącego za fałszowanie dokumentów urzędowych, utrzymując w mocy

dwa pozostałe wyroki skazujące. Rząd uznał tę wykładnię za rozsądną i zgodną z wymogami art. 6 ust. 1 Konwencji.

2. Ocena Trybunału

(a) Zasady ogólne

32. Trybunał powtarza, że zgodnie z art. 46 Konwencji jego wyroki mają moc wiążącą. Co prawda państwa zachowują swobodę wyboru środków, które zostaną użyte w celu zastosowania się do nich. Ponadto, celem jest umieszczenie skarżącego, tak dalece jak to możliwe, w pozycji, w której znajdowałby się, gdyby nie doszło do zlekceważenia wymogów wynikających z Konwencji (*restitutio in integrum* – zob. *Emre przeciwko Szwajcarii* (nr 2), nr 5056/10, § 69, 11 października 2011 r.).

33. Stwierdzenie przez Trybunał naruszenia art. 6 Konwencji nie wymaga automatycznie wznowienia krajowego postępowania karnego. Niemniej jednak jest to co do zasady właściwy, a często najwłaściwszy sposób zakończenia danego naruszenia i zadośćuczynienia za jego skutki. W większości Umawiających się Państw wznowienie postępowania nie jest automatyczne i podlega kryteriom dopuszczalności, których przestrzeganie jest nadzorowane przez sądy krajowe, które mają szerszy margines oceny w tej sferze (zob. *Moreira Ferreira* (nr 2), cyt. powyżej, §§ 52-53).

34. Podobnie, nie jest zadaniem Trybunału zajmowanie się rzekomymi błędami prawnymi lub faktycznymi popełnionymi przez sądy krajowe, chyba że i w zakresie, w jakim mogły one naruszyć prawa i wolności chronione przez Konwencję – na przykład gdy w wyjątkowych przypadkach można powiedzieć, że takie błędy stanowią „nierzetelność” niezgodną z art. 6 Konwencji. Trybunał nie powinien występować jako czwarta instancja i w związku z tym nie kwestionuje na podstawie art. 6 ust. 1 wyroku sądów krajowych, chyba że ich ustalenia mogą być uznane za arbitralne lub w sposób oczywisty nieuzasadnione (*tamże*, § 83).

(b) Zastosowanie powyższych zasad w niniejszej sprawie

35. W niniejszej sprawie, jak wspomniano w paragrafie 25 powyżej, „nową kwestią” wniesioną do Trybunału jest wykładnia dokonana przez Sąd Najwyższy wyroku Trybunału z dnia 20 marca 2012 r., w ramach wniosku skarżącego o wznowienie postępowania. Kwestia skazania skarżącego na podstawie dowodów, które nie zostały przeprowadzone przez Sąd Najwyższy bezpośrednio, była przedmiotem poprzedniego wyroku Trybunału, zaś art. 46 Konwencji uniemożliwia Trybunałowi podjęcie ponownego badania tej samej kwestii. W tym zakresie Trybunał zauważa, że w swoim wyroku z dnia 19 maja 2015 r. Sąd Najwyższy nie skazał skarżącego ponownie; raczej utrzymał w mocy poprzedni wyrok skazujący dotyczący dwóch przestępstw, na podstawie własnej wykładni wyroku Trybunału z 2012 r.

36. W odniesieniu do rozumowania Sądu Najwyższego Trybunał zauważa, że Sąd Najwyższy trafnie stwierdził, że stwierdzenie naruszenia przez Trybunał nie rodzi żadnego automatycznego prawa do wznowienia postępowania, a nawet może być możliwe usunięcie naruszenia stwierdzonego przez Trybunał w drodze częściowego wznowienia postępowania, co w niniejszej sprawie Sąd Najwyższy przewidział. Niemniej jednak, w przypadku, gdy w ramach rozpatrywania nadzwyczajnego środka odwoławczego sąd krajowy określa zarzut karny i uzasadnia swoją decyzję, uzasadnienie to musi spełniać wymogi art. 6 ust. 1 (zob. *Moreira Ferreira (nr 2)*, cyt. powyżej, § 87). W sprawach takich jak niniejsza, przedstawienie przez sąd krajowy wcześniejszych ustaleń Trybunału nie powinno być rażąco arbitralne, a nawet stanowić zaprzeczenia sprawiedliwości, skutkującego udaremnieniem próby doprowadzenia przez skarżącego do zbadania toczącego się przeciwko niemu postępowania w świetle wyroku Trybunału wydanego w jego poprzedniej sprawie (zob. *mutatis mutandis*, *Bochan (nr 2)*, cyt. powyżej, § 64).

37. W celu rozstrzygnięcia sprawy ze skargi rewizyjnej skarżącego, Sąd Najwyższy obszernie przeanalizował podstawy jego skazania zawarte w wyroku z dnia 14 października 2005 r. (zob. paragraf 11 powyżej). Na tej podstawie Sąd Najwyższy uznał, że wydane wobec skarżącego wyroki skazujące za oszustwo i fałszowanie dokumentów handlowych nie wiązały się z naruszeniem art. 6 ust. 1 i że z tego powodu ustalenia Trybunału zawarte w wyroku z dnia 20 marca 2012 r. mogły dotyczyć jedynie skazania za fałszowanie dokumentów urzędowych. Natomiast kwestia zgodności wyroków skazujących skarżącego z art. 6 ust. 1 faktycznie była przedmiotem wyroku Trybunału z 2012 r. Kwestia ta została rozstrzygnięta – zdaniem Trybunału w sposób wystarczająco jasny – z powodów przedstawionych poniżej. Wynika z tego, że pomimo marginesu oceny, jaki przysługuje władzom krajowym przy podejmowaniu decyzji o wznowieniu postępowania, należało uszanować ustalenia Trybunału zawarte w jego wcześniejszym wyroku.

38. W wyroku z dnia 20 marca 2012 r. Trybunał stwierdził naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji z uwagi na skazanie skarżącego przez Sąd Najwyższy na podstawie wniosków wynikających z ustaleń faktycznych, dokonanych przez sąd *Audiencia Provincial* w Kordobie, bez osobistego wysłuchania skarżącego przez Sąd Najwyższy. W paragrafach 39-42 tego wyroku Trybunał odniósł się do postępowania przed Sądem Najwyższym jako całości i nie czynił rozróżnienia, czy ustalenia dotyczyły tylko niektórych wyroków skazujących, a innych nie. Niemniej jednak w paragrafach 36 i 37 wyroku z dnia 20 marca 2012 r. Trybunał wprost wymienił elementy, które wyraźnie dotyczyły albo skazania skarżącego za fałszowanie dokumentów urzędowych, skazania za oszustwo, albo skazania za fałszowanie dokumentów handlowych. Stwierdzenia zawarte w tych paragrafach nie pozostawiały wątpliwości co do zakresu stwierdzenia przez Sąd naruszenia

przepisów. Z tego też względu Trybunał uważa, że wykładnia Sądu Najwyższego, a mianowicie, że stwierdzone przez Trybunał naruszenie art. 6 ust. 1 dotyczyło jedynie przestępstwa fałszowania dokumentów urzędowych, była sprzeczna z ustaleniami Trybunału zawartymi we wcześniejszym wyroku wydanym w sprawie skarżącego.

39. Tym samym Sąd Najwyższy, dokonując własnej wykładni co do zakresu i znaczenia ustaleń Trybunału zawartych w wyroku z dnia 20 marca 2012 r., wykroczył poza margines oceny władz krajowych i zniekształcił wnioski poczynione w wyroku Trybunału; przedmiotowe postępowanie nie spełniało zatem wymogu „rzetelnego procesu sądowego” w rozumieniu art. 6 ust. 1 Konwencji (zob. *mutatis mutandis*, *Bochan (nr 2)*, cyt. powyżej, §§ 63-65; por. także *Moreira Ferreira (nr 2)*, cyt. powyżej, § 98).

40. W związku z powyższym doszło do naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji.

II. ZASTOSOWANIE ART. 41 KONWENCJI

41. Artykuł 41 Konwencji stanowi:

„Jeżeli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej Protokołów, oraz jeżeli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi potrzeba, o przyznaniu słusznego zadośćuczynienia pokrzywdzonej stronie”.

A. Szkoda

42. W zakresie szkody niemajątkowej skarżący domagał się kwoty 1 000 000 EUR oraz uchylenia jego odpowiedzialności cywilnej odszkodowawczej wynikającej ze skazania.

43. Rząd zakwestionował roszczenie skarżącego, stwierdzając, że kwota dochodzona tytułem zadośćuczynienia za szkodę niemajątkową jest nieuzasadniona i nieproporcjonalna, oraz twierdził, że należy utrzymać kryteria, którymi kierował się Trybunał w wyroku z dnia 20 marca 2012 r. dotyczącym tego samego skarżącego.

44. Trybunał konsekwentnie stoi na stanowisku, że w sytuacji, gdy – jak w niniejszej sprawie – jednostka padła ofiarą postępowania, które wiązało się z naruszeniem wymogów art. 6 Konwencji, najwłaściwszą formą zadośćuczynienia byłoby, co do zasady, ponowne rozpatrzenie sprawy lub wznowienie postępowania, na wniosek zainteresowanego (zob. m.in. orzecznictwo w sprawie *Gençel przeciwko Turcji*, nr 53431/99, § 27, 23 października 2003 r.). W związku z tym zauważa, że ust. 3 art. 954 hiszpańskiej ustawy o postępowaniu karnym, zmienionej ustawą 41/2015 z dnia 5 października 2015 r., przewiduje możliwość rewizji prawomocnego orzeczenia, gdy w wyroku Trybunału stwierdzono, że doszło do naruszenia Konwencji lub jednego z jej protokołów.

45. Jednocześnie Trybunał jest zdania, że skarżący musiał doznać pewnego uszczerbku psychicznego w wyniku naruszenia jego praw wynikających z art. 6 ust. 1 Konwencji, który nie może zostać zrekompensowany wyłącznie poprzez stwierdzenie naruszenia lub wznowienie postępowania (zob. *mutatis mutandis*, *Gil Sanjuan przeciwko Hiszpanii*, nr 48297/15, § 52, 26 maja 2020 r., oraz *Elisei-Uzun i Andonie przeciwko Rumunii*, nr 42447/10, § 78, 23 kwietnia 2019r.). Z tego względu przyznaje skarżącemu kwotę 9600 EUR tytułem zadośćuczynienia za szkodę niemajątkową powiększonego o podatek należny od tej kwoty.

B. Koszty i wydatki

46. Skarżący domagał się również kwoty 72 556,44 EUR tytułem zwrotu kosztów i wydatków. Na sumę tę składały się: kwota 61 424,44 EUR tytułem kosztów zastępstwa procesowego poniesionych w związku ze skargą rewizyjną i skargą o stwierdzenie nieważności postępowania przed Sądem Najwyższym; kwota 1452 EUR tytułem opłat poniesionych w związku ze skargą *amparo* wniesioną do Trybunału Konstytucyjnego; oraz kwota 9680 EUR tytułem opłat poniesionych przed Trybunałem.

47. Rząd nie kwestionował tych żądań.

48. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału skarżącemu przysługuje prawo do zwrotu poniesionych kosztów i wydatków wówczas, gdy wykazał, że były one rzeczywiście i konieczne poniesione oraz uzasadnione co do wysokości (zob. *Iatridis przeciwko Grecji* (słuszne zadośćuczynienie) [WI], nr 31107/96, § 54, ETPCz 2000-XI). W niniejszej sprawie, zwracając uwagę na dokumenty będące w jego posiadaniu i powyższe kryteria, Trybunał uznaje za rozsądne zasądzenie kwoty 3000 EUR tytułem zwrotu kosztów poniesionych w postępowaniu przed Sądem Najwyższym, kwoty 1452 EUR tytułem zwrotu kosztów poniesionych w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz kwotę 2000 EUR tytułem zwrotu kosztów poniesionych w postępowaniu przed Trybunałem. Łącznie na rzecz skarżącego należy zasądzić kwotę 6452 EUR tytułem zwrotu kosztów i wydatków.

C. Odsetki za zwłokę

49. Trybunał za słuszne uznaje wyznaczenie wysokości odsetek za zwłokę na podstawie minimalnej stopy procentowej Europejskiego Banku Centralnego powiększonej o trzy punkty procentowe.

Z TYCH PRZYCZYN TRYBUNAŁ

1. *uznaje* jednogłośnie, skargę na podstawie art. 6 ust. 1 Konwencji za dopuszczalną;

2. *orzeka*, jednogłośnie, że doszło do naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji;
3. *orzeka*, sześcioma głosami do jednego,
 - (a) że pozwane państwo winno, w terminie trzech miesięcy od daty, w której niniejszy wyrok stanie się ostateczny zgodnie z art. 44 ust. 2 Konwencji, uiścić na rzecz skarżącego następujące kwoty:
 - (i) 9600 EUR (dziewięć tysięcy sześćset euro), plus wszelkie należne podatki, tytułem zadośćuczynienia za szkodę niemajątkową;
 - (ii) 6452 EUR (sześć tysięcy czterysta pięćdziesiąt dwa euro), plus wszelkie należne od skarżącej podatki, tytułem zwrotu poniesionych kosztów i wydatków;
 - (b) że od upływu wyżej wskazanego terminu trzech miesięcy aż do momentu uregulowania należności, należne będą odsetki zwykłe od określonych powyżej kwot, naliczone według stopy równej minimalnej stopie procentowej Europejskiego Banku Centralnego obowiązującej w tym okresie, powiększonej o trzy punkty procentowe;
4. *oddala*, sześcioma głosami do jednego, pozostałą część roszczenia skarżącego o słuszne zadośćuczynienie.

Sporządzono w języku angielskim i obwieszczono pisemnie w dniu 26 października 2021 r., zgodnie z Regułą 77 § 2 i 3 Regulaminu Trybunału.

{signature_p_2}

Milan Blaško
Kancierz

Georges Ravarani
Przewodniczący

Zgodnie z art. 45 ust. 2 Konwencji i Regułą 74 § 2 Regulaminu Trybunału do wyroku załączono opinię odrębną sędziego Serghidesa.

G.R.
M.B.

OPINIA ODRĘBNA SĘDZIEGO SERGHIDESA

1. Niniejsza sprawa dotyczy rewizji wydanego wobec skarżącego wyroku skazującego po stwierdzeniu przez Trybunał naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji w jego wyroku z dnia 20 marca 2012 r. W niniejszym wyroku (paragraf 39) stwierdzono, że Sąd Najwyższy, dokonując własnej wykładni co do zakresu znaczenia ustaleń Trybunału we wspomnianym wyroku, wykroczył poza margines oceny władz krajowych i zniekształcił wnioski zawarte w wyroku Trybunału. W konsekwencji, jak stwierdza się dalej w niniejszym wyroku, przedmiotowe postępowanie nie spełniało wymogu „rzetelnego procesu sądowego” w rozumieniu art. 6 ust. 1 Konwencji, a zatem doszło do naruszenia tego postanowienia (§ 40).

Naruszenie art. 46 ust. 1 Konwencji

2. Podpisałem się pod niniejszym wyrokiem w zakresie stwierdzenia naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji, a zatem głosowałem za paragrafami 1 i 2 jego sentencji; mój brak zgody dotyczył jednak pominięcia wyroku w zakresie braku wyraźnego lub bezpośredniego stwierdzenia naruszenia art. 46 ust. 1 Konwencji oraz odpowiadającego mu braku stwierdzenia w sentencji, że doszło również do naruszenia tego postanowienia. Z uwagi na to dodatkowe naruszenie, zasądziłbym wyższą kwotę tytułem zadośćuczynienia za szkodę niemajątkową.

3. W mojej ocenie, uprawnienie Trybunału do stwierdzenia naruszenia art. 46 ust. 1 Konwencji wynika z art. 32 ust. 1 Konwencji, który przewiduje właściwość Trybunału w zakresie interpretacji i stosowania Konwencji, wyraźnie obejmującej art. 46, jak również z tego ostatniego postanowienia, a także z nieodzownych kompetencji Trybunału. W sprawie *Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) przeciwko Szwajcarii (nr 2)* ([WI], nr 32772/02, § 66, 30 czerwca 2009 r.) Trybunał, w oparciu o art. 32 Konwencji, odrzucił stanowisko Rządu, zgodnie z którym sprawa powinna zostać uznana za niedopuszczalną *ratione materiae* z uwagi na to, że na mocy art. 46 Konwencji wykonanie wyroków Trybunału należy wyłącznie do kompetencji Komitetu Ministrów.

4. Ta właściwość Trybunału w żaden sposób nie podważa, a wręcz przeciwnie, wzmacnia rolę Komitetu Ministrów w nadzorowaniu wykonywania wyroków Trybunału na podstawie art. 46 ust. 2 Konwencji. Byłoby kuriozalne, gdyby Trybunał był uprawniony do stwierdzenia naruszenia art. 46 ust. 1 w postępowaniu w przedmiocie działania niezgodnego z prawem na podstawie ustępów 4 i 5 tego samego artykułu, gdy kwestia została skierowana do Trybunału przez Komitet Ministrów, przy jednoczesnym braku możliwości uczynienia tego w każdej innej odpowiedniej sprawie, takiej jak niniejsza. Podobnie kuriozalne byłoby, gdyby Trybunał był uprawniony do orzekania w kwestiach wykładni swoich

wyroków, gdy kwestia ta jest mu przedstawiana przez Komitet Ministrów na podstawie art. 46 ust. 3, przy jednoczesnym braku możliwości uczynienia tego w każdej innej odpowiedniej sprawie. I oczywiście Trybunał w niniejszej sprawie nie był pozbawiony możliwości jednomyślnego stwierdzenia, że doszło do błędnej wykładni wyroku Trybunału z dnia 20 marca 2012 r. przez Sąd Najwyższy; nie byłoby zatem uzasadnienia dla analogicznego pominięcia stwierdzenia naruszenia art. 46 ust. 1. Powyższe uprawnienia Trybunału umożliwiają mu udział w wykonywaniu własnych wyroków, podobnie jak jego uprawnienia do wydawania wyroków pilotażowych lub wnioskowania o przyjęcie środków ogólnych lub indywidualnych.

Znaczenie stwierdzenia naruszenia art. 46 ust. 1 i zasada skuteczności

5. Zasada skuteczności jako norma prawa międzynarodowego, zapisana na wstępie w kwestionowanym postanowieniu art. 6 Konwencji, następnie włączona do wyroku Trybunału z dnia 20 marca 2012 r. i ostatecznie przekazana do mechanizmu wykonawczego, przez art. 46 ust. 1, zobowiązujący Hiszpanię do przestrzegania ostatecznego wyroku Trybunału, bez właściwego wykonania tego wyroku byłaby martwym zapisem. Komitet Ministrów zamknął jednak badanie sprawy (zob. paragraf 17 wyroku), natomiast Sąd Najwyższy dokonał błędnej wykładni wspomnianego wyroku i dlatego w znacznym stopniu go nie wykonał (zob. paragrafy 11, 22, 35, 38-39).

6. Reasumując, bez stwierdzenia naruszenia art. 46 ust. 1 zasada skuteczności jako norma prawa międzynarodowego nie byłaby spełniona, a jej zastosowanie od art. 6 do wydania wyroku, a wreszcie do etapu wykonania wyroku, byłoby niecelowe.